

SCALA PARADISI

АКАДЕМИКУ ДИМИТРИЈУ БОГДАНОВИЋУ
У СПОМЕН

СЛОВЕНСКИ И СРПСКИ СРЕДЊИ ВЕК
Књига 1

ACADEMIA SCIENTIARUM ET ARTIUM SERBICA

SECTIO GLOTTOLOGICA ET LITTERARIA

COLLEGIUM PALAEOSLAVICUM
SLAVICA ET SERBICA MEDIAEVALIA

Volumen I

SCALA PARADISI
SCRIPTA IN MEMORIAM
DEMETRII BOGDANOVIĆ VIRI ACADEMICI
1986–2016

Acceptum in Sectionis glottologicae et litterariae conventu vi, die xxvi mensis
Iunii, anno mmxviii, auctoribus Jasmina Grković-Major, Academiae socia
ordinaria et Anatolij Arkadjevič Turilov, Academiae socio extraneo

Redactores

Anatolij Arkadjevič Turilov, Academiae socius extraneus, Tatjana Subotin-Golubović,
univ. profestrix, Irena Špadijer, univ. profestrix, Nataša Dragin, univ. profestrix,
mag. Dušica Grbić et Katarina Mano-Zisi

BELGRADI
MMXVIII

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

СТАРΟΣЛОВЕНСКИ ОДБОР
СЛОВЕНСКИ И СРПСКИ СРЕДЊИ ВЕК

Књига 1

SCALA PARADISI

АКАДЕМИКУ ДИМИТРИЈУ БОГДАНОВИЋУ
У СПОМЕН
1986–2016

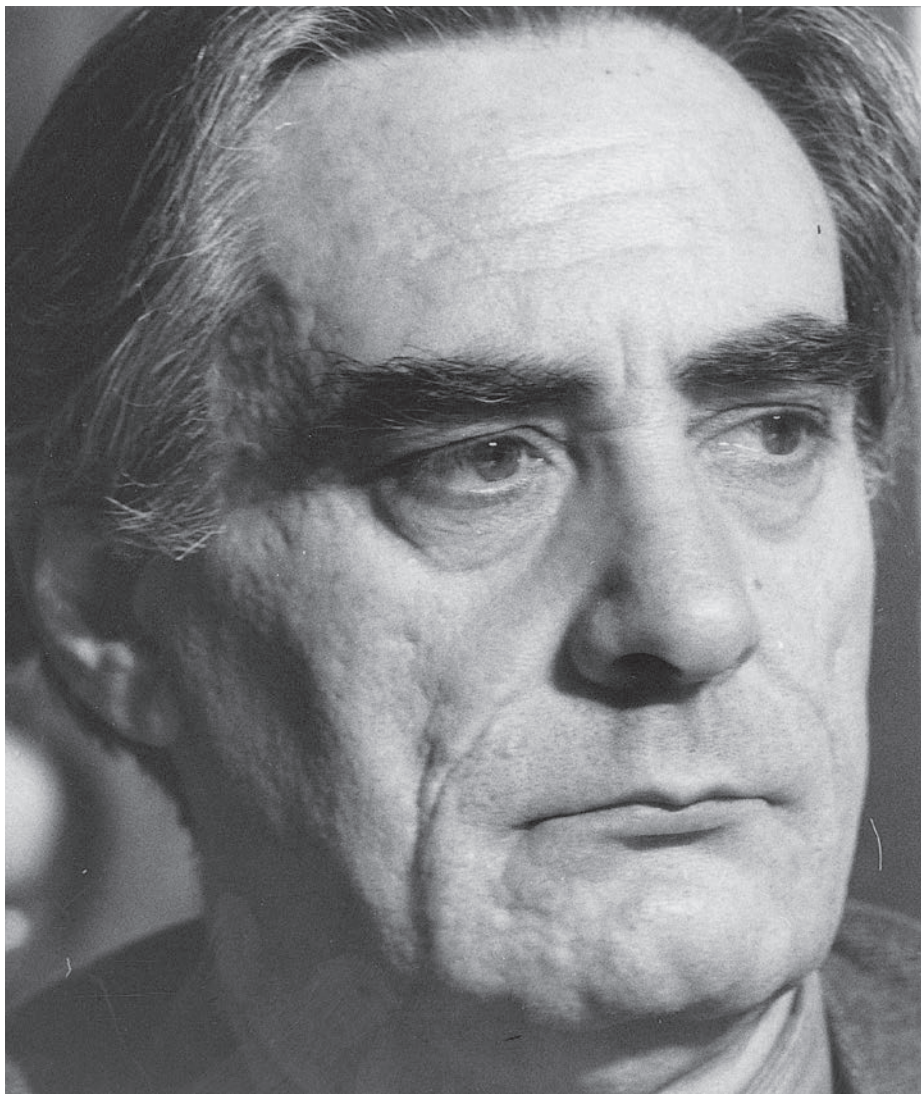
Примљено на VI скупу Одељења језика и књижевности, од 26. јуна
2018. године, на основу реферата академика Јасмине Грковић-Мејџор
и иностраног члана Анатолија Аркадјевича Турилова

Уредници

Анатолиј Аркадјевич Турилов, инострани члан САНУ, проф. др Татјана
Суботин-Голубовић, проф. др Ирена Шпадијер, проф. др Наташа Драгин,
мр Душица Грбић и Катарина Мано-Зиси

БЕОГРАД
2018

Luigi Forgasoli

Димитрије Богдановић (из породичне архиве)

УВОДНА РЕЧ

Академик Димитрије Богдановић (1930–1986), по образовању теолог и правник, оставио је својим делом блистави траг у српској медијевистици. Био је свестрани проучавалац српске средњовековне духовне културе и књижевности, као и српског рукописног наслеђа у целини, сагледавајући их из различитих углова и тиме утирући пут у многим областима истраживања. Као начелник Археографског одељења Народне библиотеке Србије и професор на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду несегично је преносио знање млађим генерацијама, образујући многе нараштаје научних посленика.

У научном раду значајну пажњу посветио је византијским темељима српске средњовековне културе и рецепцији византијске књижевности. Једна од омиљених тема била му је Лествица светог Јована Лествичника. Објавио је њен превод, као и монографију *Јован Лествичник у византијској и старој српској књижевности*, засновану на докторској дисертацији. У жељи да корене српске духовности приближи савременицима писао је у више наврата о исихазму, посебно о неоплатонизму у исихастичкој књижевности код Срба, о социјалној теологији Јована Златоустог, о Светим оцима и учитељима цркве, рецепцији византијског богословља у Србији XIV и XV века, о књижевности као чиниоцу интеграције византијско-словенског Балкана, о византијском књижевном канону у српским службама средњег века. Редиговао је превод *Поетике рановизантијске књижевности* Сергеја С. Аверинцева, обогативши књигу врским предговором *На њушевима њеориској проучавања рановизантијске књижевности*. У низу прилога посвећених појединим питањима средњовековне књижевности у Срба издвајамо студију *Развој жанрова у српској књижевности XIII века*, као и више од стотину одредница у *Речнику књижевних њермина*. Средњовековној култури приступао је као целини, заснованој на јединственом погледу на свет, те је писао и о односу књижевности и ликовне уметности. „Закон лепоте као свеопшта норма људског постојања захтевао је да буде исказан и у стварању писаном речју“, изрекао је једном приликом. Своја књижевнотеоријска и историјскокњижевна проучавања крунисао је поглављима у вишетојној *Историји српског народа* и књигом *Стара српска књижевност*.

Хвале је вредна и његова посвећеност приређивању, критичком издавању и превођењу старих споменика. Учествовао је у припреми прва два тома издања *Законика цара Стефана Душана*, у којима је објављено шест преписа овога текста, објавио *Софијску службу светом Сави, Карејски њивик светиога Саве, Србљак. Службе, канони, акатисии, I–IV* (у сарадњи са Ђорђем Трифуновићем), Теодосијево *Житије Петра Коришког, Житије Ђорђа Крајовца, Епископије кир-Силуанове, те Майичин ајоскол*. Саставио је и данас у издавању споменика незаобилазни текст *Правила за криптичка издања старих српских њисаца*. Био је и један од покретача едиције *Стара српска књижевност*, чији је циљ био да дела средњег века кроз преводе приближи савременом читаоцу. Са својим учитељем Владимиром А. Мошином приредио је критичко издање Вуковог превода *Новой завјети* у оквиру *Сабраних дела Вука Караџића*.

Пажњу је посвећивао и проблемима текстологије и лексикографије. У овој области драгоцени су његови радови *Текстолошко изучавање њравних споменика средњовековне Србије, Недоблијска грађа у речнику старословенског језика српске редакције* и *О неким њивањима лексикографске обраде јужнословенских ћирилских споменика српске редакције*.

Проучавао је српско писано наслеђе у многим рукописним збиркама (Хиландар, Савина, Библиотека Епархије арадске, Дечани, Пећка патријаршија, Николац, Цетињски манастир и др.). Продубио је приступ који је усвојио од Владимира А. Мошина на пољу археографије и палеографије, а своја начела изложио је у програмском раду *Метод ојиса рукојиса у Археографском одељењу Народне библиотеке СР Србије у Београду*. Поред више прилога у којима је изнео резултате својих истраживања (*Стара српска рукојисна књија и њроблем реконструкције њених фондова, Ћирилска палеографија и кодиколојија у Јуославији, Персијективне књижевноисторијских истраживања у збиркама словенских рукојиса Свете Горе, Археографски њројекти у Србији* итд.), објавио је и две монографске синтезе: *Каталој ћирилских рукојиса манастира Хиландара, I–II*, и *Инвентар ћирилских рукојиса у Јуославији (XI–XVII века)*.

„Био је то човек сасвим изузетних особина“, написала је академик Ирена Грицкат, један од његових блиских сарадника. Красили су га, како каже, велика интелектуална и духовна острашћеност, многострана и необична знања, моћ усредсређивања, организаторска умешност, тактични приступ саговорницима, дар лепе речи, мирна углаћеност, те јасноћа и брзина мишљења. „Он је, по некој особеној интуицији, по дубоко продоховљеној поистовећености са предметом свога рада, био непоновљив.“

Академик Димитрије Богдановић је, поред бројних дужности које је имао у Српској академији наука и уметности, био оснивач и први председник Старословенског одбора, утемељеног 1982. године. У знак захвалности за наслеђе које нам је оставио и поштовања према његовом неуморном раду, едицију Старословенског одбора САНУ *Словенски и српски средњи век (Slavica et Serbica mediaevalia)* започињемо њему посвећеном споменицом.

Академик Јасмина Грковић-Мејдор

С ДИМИТРИЕ БОГДАНОВИЧ В КОМИСИЯТА ЗА РЪКОПИСИ НА СИВАЛ¹

КРАСИМИР СТАНЧЕВ

С Димитрие Богданович (както ние побългаряхме името му) се запознах през есента на 1981 г. в София. Помня точно мястото: 147-а аудитория (поскоро семинарна зала) на Софийския университет, Факултет по славянски филологии, където той изнесе пред колеги лекция на която, за съжаление, не помня темата. Ще да е било в първите дни на ноември, понеже и до днес пазя и често ползвам книгата му „Историја старе српске књижевности“ (Београд 1980), подарена ми от него „у знак пријатељства“ на 2. XI. 1981. Това пожелание за приятелство се сбъдна, независимо от възрастовата разлика (бях с 19 години по-млад от него) и от това, че той вече беше редовен професор в Белградския университет и член-кореспондент на САНУ, а аз бях все още млад асистент в Софийския университет. Впрочем, скоро се убедих, че възрастовата и йерархичната разлика нямаха никакво значение за неговото отношение към хората, даже като че ли предпочиташе да бъде по-често с младите, да ги изслушва и да изказва своето мнение като колега, без да го налага, без да заема позата на наставник.

Честите ни контакти и истинското приятелство започнаха през следващата 1982 г., когато се срещнахме отново в София във връзка с работата на Комисията за ръкописи при СИВАЛ. Създадена през 1979 г., комисията си беше поставила амбициозната задача да подготви „Крагък своден каталог на наративните паметници за историята и културата на балканските народи“ и за целта беше изготвена една „Примерна методика за описание на средновековните ръкописи“. Базирана върху един предварителен проект на холандския ни колега Уйлям Федер, примерната методика беше обсъдена на състоялата се в края на август и началото на септември в

* Красимир Станчев, Università Roma Tre, Roma, kstantc@tin.it

¹ СИВАЛ: Centre international d'information sur les sources de l'histoire balkanique et méditerranéenne, създаден през 1976 г. като институция с неправителствен характер от категория „С“ към UNESCO. Седалището на Секретариата на СИВАЛ тогава беше на ул. „Московска“ 45 в София. Председател на Комисията за ръкописи, създадена през 1979 г., беше руският академик Сигурд Оттович Шмидт (1922–2013), а от 1981 г. аз бях определен за неин научен секретар.

Сл. 1. Димитрие Богданович с колеги на Рилския манастир (1984)

София международна конференция на тема „Описване и каталогизиране на средновековните ръкописи. Проблеми на сравнителната кодикология и палеография“. На 3 септември в СИБАЛ се проведе работна среща на Комисията за ръкописи, в която взе участие и Д. Богданович, който от този момент и до смъртта си беше член на комисията. Изготвянето на окончателния текст на примерната методика беше възложено на редакционна група, в която освен С. О. Шмидт, У. Федер и аз (като секретар на комисията) влизаха колеги от Австрия, България, Румъния, Франция, СССР и Югославия, представена именно от Д. Богданович. Трябва да отбележа, че неговата спокойна, умерена и същевременно уверена позиция допринесе много за преодоляването на ред противоречия, възникнали между колегите-слависти. Примерната методика бе окончателно завършена през есента на 1983 г. и бе публикувана през 1984 г. в едно сборниче, в което влязоха и непубликуваните другаде доклади от конференцията през 1982 г., сред които и този на Д. Богданович „Инвентар ћирилских рукописа у Југославији и проблеми израде кратких каталога“².

² Description et catalogage des manuscrits médiévaux. Rédaction générale: Krasimir Stančev. CIBAL, Sofia 1984, 70 pp. Примерната методика е публикувана на с. 9–14 (на

В конференцията и заседанието през 1982 г. участва и нашият колега и общ приятел Александър Наумов, който тогава представляваше полската палеославистика. Именно той стана живата връзка между мен и Богданович, покрай него и аз минах на „ти“ с Димитрие, понякога успявахме да останем само тримата и обсъждахме както нещата от живота, така и това, което бихме могли да направим по-нататък заедно. Мисля, че при един такъв разговор още през 1982 г. се роди идеята за създаване на Работна група по терминологията към Комисията за ръкописи, в която отново работехме заедно. А през лятото на 1983 г., от 15 до 30 август, в София се проведе Вторият международен семинар по славянска палеография и дипломатика, организиран от СИБАЛ съвместно с БАН и с Народната библиотека, съпроводен от научна конференция на тема „Украсата на балканската ръкописна книга до XVIII век“. Д. Богданович участва с лекция „Развој ћирилског писма у Србији до XV века“ в семинара, а на конференцията изнесе доклад на тема „Питање успоредности у развоју писма и орнамента“, които бяха публикувани през 1985 г.³

От 25 до 28 септември 1984 г. в София се проведе заседание на работната група по терминологията, в което от югославска страна освен Димитрие взе участие и Александър (Аца) Младенович. В протокола от заседанието е отбелязано, че при изработване на терминологичния словник „ще бъдат използвани за изворов материал както описите и личната практика, така и списъците на жанрови названия, включени в публикациите на Д. Богданович (1968) и на Археографската комисия на АН СССР (1976)“⁴. А в дните преди заседанието, от 18 до 22 септември, в Рилския манастир се проведе международната научна конференция „Описание на славянското ръкописно наследство. Ролята на манастирите в културната история на балканските народи“, организирана от Кирило-Методиевския научен център при БАН при активното сътрудничество на СИБАЛ и на Хилендарската стая към библиотеката на Ohio State University (Columbus,

---

френски) и с. 15–20 (на руски), а докладът на Д. Богдановић на с. 35–40. Вж. и въведението (с. 5–6 на френски и 7–8 на руски), където накратко е изложена историята на проекта и се споменава участието на Д. Богдановић в него.

³ Славянска палеография и дипломатика, 2. Лекции от Втория семинар по славянска палеография и дипломатика и доклади от научната конференция „Украсата на славянската ръкописна книга до XVIII век“, София, август 1983. Под ред. на Б. Велчева и К. Станчев. СИБАЛ, София 1985, с. 63–93 (лекцията, богато илюстрирана) и с. 190–192 (докладът). Пълният вариант на лекцията (но без илюстрациите) по-късно бе включен в книгата Д. Богдановић, *Сѣудије из срѣске средњовековне књижевности*. Избор и предговор Т. Суботин-Голубовић, Београд 1997, 128–164.

⁴ СИБАЛ. Информационен бюлетин 8, 1984, с. 38.

USA)⁵. На нея Д. Богданович изнесе доклад за сръбските манастири в Косово като книжовни центрове. Беше вече завършил своята „Книга о Косову“, която през декември същата година щеше да бъде утвърдена за печат от САНУ и щеше да излезе през 1986. В частните ни разговори Димитрие с болка говореше за събития в Косово, за които до нас не достигаше информация, и споделяше тревожните си предчувствия, които, за съжаление, се сбъднаха...

По време на Конференцията в Рилския манастир имаше организирана екскурзия до Мелник и Роженския манастир. Ние с Богданович и Наумов изпреварихме групата и пристигнахме първи, понеже искахме да посетим църквата „Св. св. Кирил и Методий“, разположена на 200 м източно от манастира. Влязохме и заварихме само няколко възрастни жени, които се молеха пред една икона-снимка на преподобна Стойна. Спогледахме се: никой от нас тримата не беше чувал за такава светица. Попитахме жените и те, след като се огледаха боязливо и видяха че няма други хора, ни обясниха че „преподобиецо Стойна“ си е тяхна светица, местна, от село Златолист (бивша Долна Сушица), където е погребана в църковния двор и която върши много чудеса, но „владиката [т.е. Неврокопският митрополит] не ни дава да си я почитаме официално, защото не била узаконена“. И Димитрие, и Сашо ми подсказаха, че това е много любопитно и трябва да се проучи. През лятото на 1986 г. организирах студентска експедиция, ходихме в Златолист, събрахме материал, по-голяма част от който за съжаление остана непубликуван, по-късно тогавашните ми студенти и кръжочници Валентина Измирлиева и Петко Иванов ходиха отново, намериха и житие на преподобната и успяха да публикуват материали за този народен култ⁶. Днес за преподобна Стойна Димитрова може да се прочете в Уикипедия (макар че посветените и научни публикации там не са цитирани), да се видят снимки от иконите и (едната всъщност е портрет, рисуван приживе), може да се отиде на гроба и (тогава селото беше в граничната зона). Но за мен си остава най-жив споменът от първото докосване до почитанието ѝ, на което станахме свидетели с Д. Богданович и А. Наумов преди повече от 30 години.

⁵ Вж. пак там, с. 42–49, за доклада на Богданович – с. 47. Докладите бяха отпечатани в Кирило-Методиевски студии 3 (София 1986) 127–294 (с. 201–204: D. Bogdanović, *Srpski manastiri na Kosovu kao književni centri*).

⁶ П. Иванов, В. Измирлиева, *Сушишката светица Стойна*: 1. *Житие, Български фолклор* 3 (1990) 75–94; 2. *Фолклорни материали*, Български фолклор 1 (1991) 61–78; 3. *Проблемът за светостта*, Български фолклор 2 (1991) 3–12.

Все в онези години, по време на честите ни и интензивни контакти с Богданович и Наумов между 1982 и 1984 г., се роди идеята за изследване и микрофишово издание на Църколежкия апостол от XIII век. Богданович осигури заснемането на ръкописа и му направи детайлно кодикологическо описание, Боряна Велчева написа обширна студия за езика на паметника, а Наумов му направи анализ като богослужебна книга към който приложи обстоен указател на четенията и тяхното календарно предназначение. Към книгата бяха приложени пет микрофиша с пълно възпроизвеждане на текста.⁷ Това издание, отпечатано в 300 екземпляра, отдавна е библиографска рядкост, а и остана единственото микрофишово издание на славянски ръкопис, реализирано в България – скоро дойдоха компютрите и замениха и микрофишовете, и композерите, с какъвто бе набран текстът на книгата. А още си спомням как му се радвахме тогава, как се гордеехме с това издание, как с ентузиазъм в секретариата на СИБАЛ подлепахме от вътрешната страна на задната корица картонени джобчета за микрофишовете (печатницата не беше помислила за това). Но Димитрие не можа да види книгата готова – тя излезе през октомври 1986 година, когато той вече ни беше напуснал завинаги...

На работната среща на Комисията за ръкописи, състояла се в Ленинград през март 1985 г., Богданович не можа да присъства. През следващите месеци бяхме в писмолен контакт във връзка с издаването на Църколежкия апостол. През пролетта на 1986 получих от него писмо, в което изказваше съжаление, че скоро няма да се видим в София, понеже беше получил отдавна чаканото разрешение да работи в библиотеките в СССР и беше много радостен от това. Готвеше нов голям труд, който така си и остана ненаписан. През юни бях в Краков заедно със съпругата си, в дома на Сашо Наумов, и се обадох в София да кажа, че се прибираме както е запланувно, да питам как са децата и има ли нещо друго важно. Чуваше се лошо, но една фраза произнесена от майка ми ме остави без думи: „Абе обадиха се да кажат, че бил починал професор Богданович“. Останахме като гръмнати. Димитрие нямаше и 56 години, щеше да ги навърши на 11 октомври. А си отиде на 14 юни, рожденият ден по стар стил на моя баща. Посветихме му, заедно с Аксиния Джурова, един материал *in memoriam*⁸,

⁷ Д. Богданович, Б. Велчева, А. Наумов, *Болгарский апостол XIII века: рукопись Дечани-Црколез 2*. Исследование и микрокарточное воспроизведение рукописи. Под редакцией А. Минчевой и К. Станчева. СИБАЛ, София 1986 (Balcanica III. Etudes et documents, 5).

⁸ А. Джурова, К. Станчев, *Професор Димитрий Богданович (1930–1986)*, *Palaeobulgarica/Старобългаристика* XI/2 (1987) 118–119.

чиито последни думи с чисто сърце мога да повтора и сега: „с направеното той остави името си сред забележителните палеослависти на нашия век. А с човешката си доброта и с благородната си любов към духовното богатство на средновековните балкански култури Димитрийе Богданович остави незабравим спомен сред своите колеги“⁹. Мога само да добавя, че на мен лично вече 30 години ми липсват топлото отношение и мъдрите професионални, но приятелски съвети на Димитрие. Спомням си една красива есенна привечер, излизахме от сградата на СИБАЛ с него и Сашо Наумов, когато забиха камбаните на „Александър Невски“. Димитрие се прекръсти и с малко особен глас каза: „Ех, момчета, много грехове имам да изкупувам аз...“ Дано да си ги изкупил вече, Димитрие, и да почиваш в мир! А ние те помним само с добро.

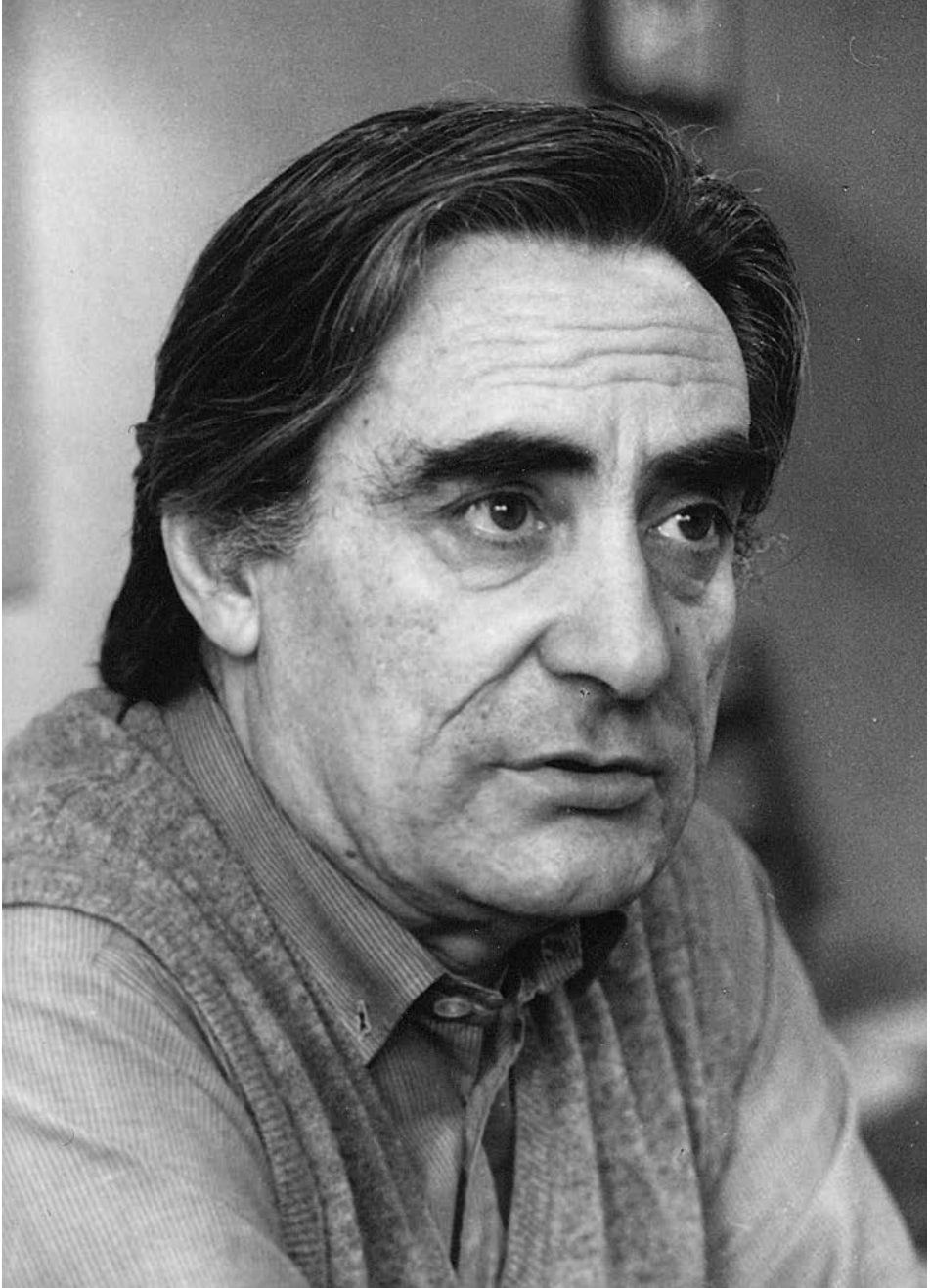
⁹ Пак там, с. 119. Лебедовата песен на участието на Д. Богданович в работата на Комисията за ръкописи при СИБАЛ беше посмъртно издаденият, съвместно с Матея Матеич, опис на славянските ръкописи във Великата лавра на Атон, който излезе три години по-късно: *Slavic Codices of the Great Lavra Monastery. A Description*. By M. Matejic and D. Bogdanovic. Editor: Krasimir Stancev. CIBAL, Sofia 1989, XVII + 595 pp. (Balcanica II. Inventaires et Catalogues, 8).

ЛИКОВНИ ПРИЛОЗИ

Сл. 1. Димитрије Богдановић

Сл. 2. Димитрије Богдановић, децембар 1985.

Сл. 3. Слева надесно: Драган Недељковић, Дејан Медаковић,
јеромонах Хризостом (Столић), Димитрије Богдановић и непозната особа

Сл. 4. Слева надесно: Соња Богдановић (трећа), Димитрије Богдановић (четврти),
Фрањо Баришић (пети) на промоцији Каталога ћирилских рукописа манастира
Хиландара, САНУ, 1978.

Сл. 5. Здесна налево: Димитрије Богдановић, помоћник управника Народне библиотеке Милорад Најдановић, његова светост патријарх српски господин Герман, непосредно по отварању нове зграде Народне библиотеке (1973)

Сл. 6. Иво Андрић (други слева) у посети Археографском одељењу; слева надесно: Димитрије Богдановић (први), помоћник управника Народне библиотеке Милорад Најдановић (четврти) и манипулант у библиотеци Милан Јакшић (пети)

Сл. 7. Димитрије Богдановић (први слева) са Светозаром Радојчићем и супругом Соњом у Семинару за историју уметности Филозофског факултета

Сл. 8. Димитрије Богдановић (први слева) у Институту за историју уметности Филозофског факултета с Дејаном Медаковићем (у средини) и Радованом Самарцићем (здесна)

Сл. 9. Слева надесно: Димитрије Богдановић, Бранислав Црнчевић, Матија Бећковић, Дејан Медаковић, Душан Радовић и Стеван Раичковић на Светој Гори

Сл. 10. Димитрије Богдановић с колегама у Сентандреји: Стојан Вујичић (други слева), Динко Давидов (седи у средини), Сретен Петковић и Миодраг Јовановић (стоје здесна)

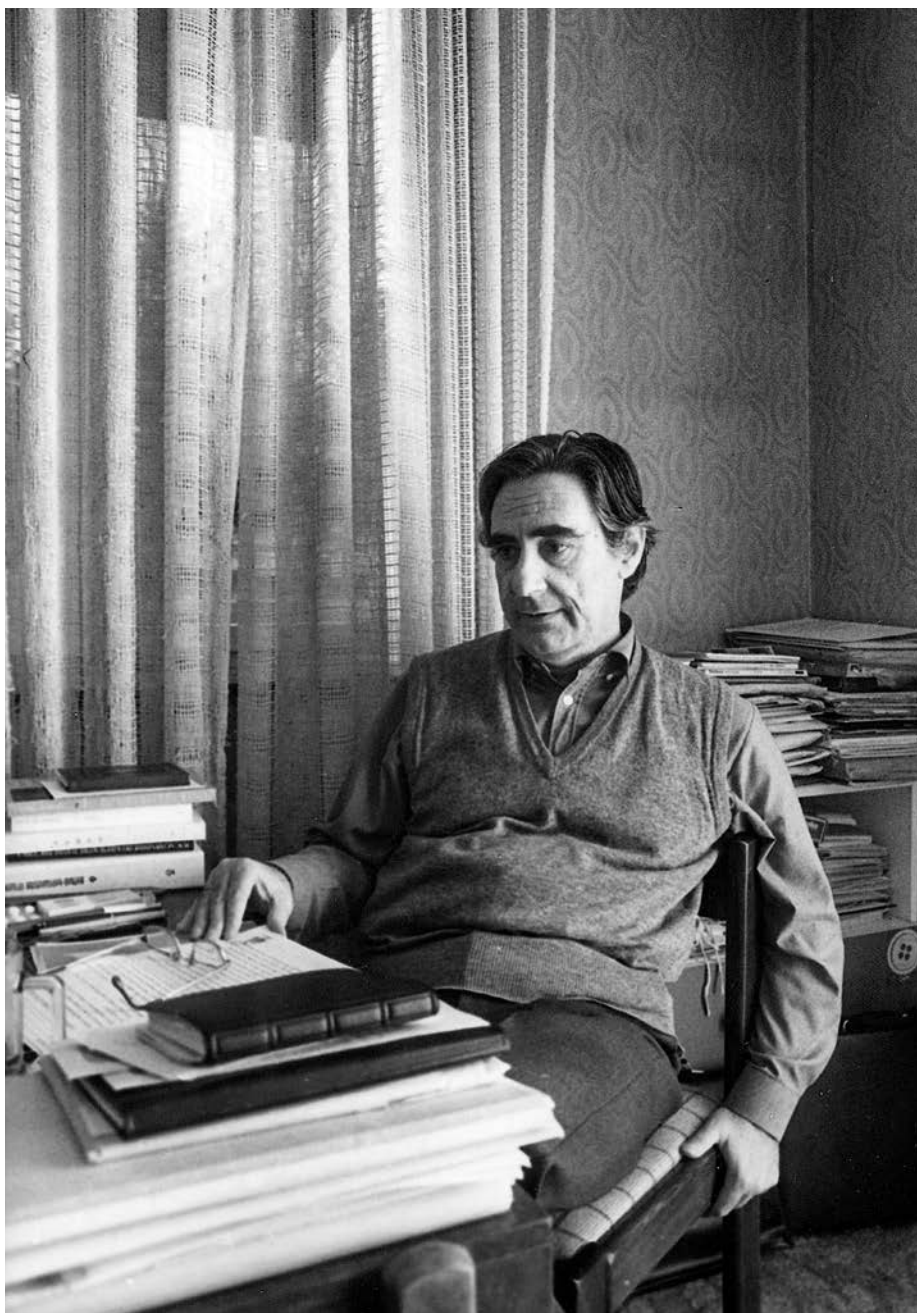
Сл. 11. Димитрије Богдановић с колегама у Раваници: Јованка Калић (прва слева),
Фрањо Баришић (трећи слева), Станислав Хафнер (пети), Радован Самарџић
(шести)

Сл. 12. Димитрије Богдановић с Димитријем Стефановићем у Великој Ремети

Сл. 13. Димитрије Богдановић држи предавање на Универзитету Колумбус (Охајо)

Сл. 14. Димитрије Богдановић у својој радној соби

ix F 70 (5 14)

Зборник ходошки

Ванф, IV + 188 + 3 ; 21,0 x 14,0 ; 16,5 x 8,5 ; 26 ;
 Чешкију издацима

Сб. 1	1 - 8	зан. н. 1, 8
2	9 - 16	зан. н. 9
3	17 - 24	
4	25 - 32	
5	33 - 40	
6	41 - 48	
7	49 - 56	
8	57 - 64	
9	65 - 72	
10	73 - 80	
11	81 - 88	
12	89 - 96	
13	97 - 104	
14	105 - 112	
15	113 - 120	
16	121 - 128	зан. н. 128
17	129 - 136	зан. н. 129, опис. 139 , н. 131, опис. 135
18	137 - 144	зан. н. 140
19	145 - 152	зан. н. 146
20	153 - 160	
21	161 - 169	опис. н. 163
22	169 - 176	опис. н. 174
23	177 - 184	зан. н. 181, 184
24	185 - 188	зан. н. 185, 188 (отри лист.)

Све издацима нешто је за -
 јавно издати; он редовно -
 појави се додатно нешто

Аус. архив = VV

зам:

Брекет Браун. илук. до издацима н. 8-9 Маџарна прекописивана
 према Карл. ред.; о коме ваља замишљати до н. 9' где глуми: (Тол. 10 1, 8 и 9
 ex libro, Compendium Syntagmatis Matthaei Vlastensis continens, sec. XVI clas-
 taceo in 4., Bibliotheca metropolitana Carlovicensis, transmissa sunt).

До н. 130 где глуми. Маџ. илук.: Fol. isthoc, hucne spectat, an ad finem
 Codicis, incertum.

Сл. 15. Опис Ходошког зборника (Народни музеј, Праг), радни материјал

Leraan, 26. / 1345
 71, 81, 89, 97, 108, 116, 118, 129, 130
 100' 141
 Leraan, 4. p. 32
 (130/324)

2; 16, 24, 29, 31, 32, 33, 35, 80, 85, 106, 113, 129, 130, 139'

Книгу: саопштава за јуно-август (Омилујов),

Нераваност, 141 н. (последњи, 141, само уздан);
 25, 5 x 19, 0; 20, 0 x 14, 0; (33 - 31, 32, 32, 27, 28)

Книгу конструисана. Одредба:
 Остале свештенике бити делом професионалне месаре (7)

16. 1 1-8 1812
 2 9-16
 3 17-24
 4 25-32
 5 33-40
 6 41-48
 7 49-54
 8 55-62
 9 63-69
 10 70-77
 11 78-85
 12 86-93
 13 94-101
 14 102-109
 15 110-117
 16 118-125
 17 126-133
 18 134-141

1. 14 месеца утврђено задржан
 Недостигао је зело свештеника
 1. 36 дана проф. месаре
 1. 24 месеца за професионалне месаре (7) ✓
 1. 24 месеца (Забављено се заједно)

170 = 0
 1x6 = 6
 1x7 = 7
 16x8 = 128
 (141) ✓

Ложице, ознаке словима не слажу се са Лиш.
 Због об. (7) која недостигају! 14. 8 91. итд.

Сл. 16. Опис рукописа бр. 32 из збирке манастира Дечана, радни материјал

- (узне редослед)
- К 111) Синтагма Мавроје Влашковић, срп., XIV в. Ђакоп, 294 л. 290 x 225 мм. ²¹⁰ Записи.
- К 112) Синтагма Мавроје Влашковић, срп., XVI в. Ђакоп, 169 л. 320 x 245 мм.
- Манастирски списак (с. Ђакоповић)
- К 113) Капоци Матаје, срп., XIV в. Ђеро-Менит, 133 л. 230 x 155 мм. Записи.
- К 114) Ђакоп, срп., крај XIV - пр. XV в. Ђакоп, 236 л. 255 x 175 мм. Записи.
- Зависао (са списком) као 108
- К 115) Ђакоп, срп., крај XIV - пр. XV в. Ђакоп, 267 л. 220 x 145 мм. Записи.
- К 116) Зависао, срп., Жив. Генадија, XVI - XVII в. Ђакоп, 161 л. 210 x 145 мм. Записи.
- К 117) Ђакоповић, срп., XV в. Ђакоп, 161 л. 210 x 130 мм. Записи. ¹⁴⁰

Сл. 17. Радни материјал из 1977. године за Инвентар ћирилских рукописа у Југославији (XI-XVII века)

САДРЖАЈ

Уводна реч	7
ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ И РУКОПИСНО НАСЛЕЂЕ	11
Мирјана Бошков	
Тропар и кондак кијевском кнезу Владимиру у рукопису Данила Крпца	13
MIRJANA BOŠKOV	
A TROPARION AND A KONTAKION DEDICATED TO THE KIEVAN PRINCE VLADIMIR IN THE MANUSCRIPT OF DANIL KRPAС	33
Зорица Витић	
„Слово о житију светог Антонија“ Гаврила Тројичанина	35
ZORICA VITIĆ	
“THE SERMON ABOUT THE LIFE OF ST. ANTHONY” BY GAVRILO TROJICANIN	45
Јасмина Грковић-Мејџор	
ЧУДО, ДНЕЉ И ДНЕО У СТАРОСЛОВЕНСКОМ ЈЕЗИКУ	55
JASMINA GRKOVIĆ-MAJOR	
ЧУДО, ДНЕЉ AND ДНЕО IN OLD CHURCH SLAVONIC	66
Аксинија Джурова, Диљана Радославова	
Новооткрити фрагменти од Ловешкиа Дамаскин: Предварителни бележки	67
AxINIJA DŽUROVA, DI LJANA RADOSLAVOVA	
NEW-FOUND FRAGMENTS FROM THE LOVECH DAMASKIN: PRELIMINARY NOTES	83
Климентина Иванова	
Панигирик № 282 од Библиотека на Србската патриаршиа в контекста на Балканската кирилска книжнина	93
KLIMENTINA IVANOVA	
THE BOOK OF PANEGYRICS AT THE LIBRARY OF THE SERBIAN PATRIARCHATE IN THE CONTEXT OF THE BALKAN CYRILLIC LITERATURE	122

ТОМИСЛАВ ЈОВАНОВИЋ БИБЛИЈСКА И АПОКРИФНА ПОДЛОГА ПРОЛОШКОГ ЖИТИЈА СВЕТОГ ПРОРОКА ЈЕРЕМИЈЕ	123
TOMISLAV JOVANOVIĆ BIBLICAL AND APOCRYPHAL PATTERNS OF THE PROLOGUE VITA OF THE HOLY PROPHET JEREMIAH	142
Јанис Какридис по, последн, последоаџтнџ: ОТ «МЕТАФИЗИКИ ПРЕДЛОГОВ» К ИСТОРИЧЕСКОЙ ГРАММАТИКЕ	149
YANNIS KAKRIDIS по, последн, последоаџтнџ: FROM THE "METAPHYSICS OF PREPOSITIONS" TOWARDS HISTORICAL GRAMMAR	163
МИРОСЛАВ А. ЛАЗИЋ ОД БОЖИДАРА ВУКОВИЋА ДО ДИОНИЗИЈА ДЕЛА ВЕКИЈЕ: ИДЕНТИТЕТ И ПСЕУДОНИМ У КУЛТУРИ РАНОГ МОДЕРНОГ ДОБА	165
MIROSLAV A. LAZIĆ FROM BOŽIDAR VUKOVIĆ TO DIONISIO DELLA VECCHIA: THE IDENTITY AND PSEUDONYM IN EARLY MODERN CULTURE	185
КАТАРИНА МАНО-ЗИСИ НЕПОЗНАТИ ПРЕПИС СЛУЖБЕ СВЕТОМ КНЕЗУ ЛАЗАРУ И СЛОВА О КНЕЗУ ЛАЗАРУ ИЗ ТРЕЋЕ ДЕЦЕНИЈЕ XV ВЕКА	187
KATARINA MANO-ZISI AN UNKNOWN COPY OF THE SERVICE TO HOLY PRINCE LAZAR AND THE NARRATION ON PRINCE LAZAR FROM THE THIRD DECADE OF THE 15 TH CENTURY	201
АНИСАВА МИЛТЕНОВА АН УНЕКСПЛОРЕД МАНУСКРИПТ ВИТН АПОКРИФА ИН ТЕ КОЛЛЕКЦИОН ОФ БАЛТАЗАР БОГИШИЋ	211
АНИСАВА МИЛТЕНОВА ЈЕДАН НЕПРОУЧЕНИ РУКОПИС КОЈИ САДРЖИ АПОКРИФЕ ИЗ ЗБИРКЕ ВАЛТАЗАРА БОГИШИЋА	226
АЛЕКСАНДАР НАУМОВ ТЕОЛОГИЈА У СПИСИМА ЂУРЂА ЦРНОЈЕВИЋА И БОЖИДАРА ВУКОВИЋА	227
ALEKSANDER NAUMOW THEOLOGY IN THE WRITINGS OF ĐURAĐ CRNOJEVIĆ AND BOŽIDAR VUKOVIĆ	238

ЉИЉАНА И. ПУЗОВИЋ ПРИКУПЉАЊЕ ПИСАНИЈЕ ПРЕМА КАТАСТИХУ МАНАСТИРА ХИЛАНДАРА (БР. 521): ПРИЛОГ ИСТОРИЈИ СРПСКЕ ЦРКВЕ И НАРОДА КРАЈЕМ XVII И ПОЧЕТКОМ XVIII ВЕКА	239
LJILJANA I. PUZOVIĆ PIOUS DONATIONS (PISANIYA), ACCORDING TO THE KATASTICH OF THE HILANDAR MONASTERY (№ 521): A CONTRIBUTION TO THE HISTORY OF THE SERBS AND THE EASTERN ORTHODOX CHURCH IN THE LATE 17 TH AND THE EARLY 18 TH CENTURY	263
ЈОХАНЕС РАЈНХАРТ СЛОВО (ПСЕУДО-)НЕКТАРИЈА ЦАРИГРАДСКОГ „IN THEODORUM MARTYREM“ (СРГ 4300; ВНГ 1768) У СРПСКОСЛОВЕНСКОМ ПРЕВОДУ	265
JOHANNES REINHART THE SERMON OF (PSEUDO-)NECTARIUS OF CONSTANTINOPLE “IN THEODORUM MARTYREM” (СРГ 4300; ВНГ 1768) IN A SERBIAN CHURCH SLAVONIC TRANSLATION	285
НАТАЛИЈА В. РАМАЗАНОВА СЕРБСКЕ СВЕТАТЕЉИ САВВА И АРСЕНИЈ В РУССКИХ ПЕВЧЕСКИХ РУКОПИСЯХ	287
NATALIA V. RAMAZANOVA SERBIAN SAINTS SAVA AND ARSENJE IN RUSSIAN CHANT COLLECTIONS	297
ВИКТОР САВИЋ ПРЕПИС КАРЕЈСКОГ ТИПИКА ИЗ XVI ВЕКА (АХС 134/135)	299
VIKTOR SAVIĆ A 16 TH -CENTURY MANUSCRIPT COPY OF THE TYPIKON OF KARYES (AHS 134/135)	322
ЈОВАНА СТАНОЈЛОВИЋ ОРНАМЕНТИКА РУКОПИСНИХ КЊИГА МОНАХА РОМАНА (ДРУГА ЧЕТВРТИНА XIV ВЕКА)	325
JOVANA STANOJLOVIĆ ORNAMENTATION IN THE MANUSCRIPTS WRITTEN BY THE MONK ROMAN (THE SECOND HALF OF THE 14 TH CENTURY)	344
ЈАН СТРАДОМСКИ DWIE NIETYPOWE REDAKCJE KORMCZEJ ŚW. SAWY W ZBIORACH RĘKOPISÓW CERKIEWNYCH W POLSCE	357

JAN STRADOMSKI TWO COPIES OF AN ATYPICAL RECENSION OF THE NOMOCANON OF SAINT SAVA (KRMČIJA) IN RELIGIOUS MANUSCRIPT COLLECTIONS IN POLAND	373
ТАТЈАНА СУБОТИН-ГОЛУБОВИЋ Хиландар 608 (МИНЕЈ ЗА ДЕЦЕМБАР) – ВЕСНИК ПРОМЕНА У ЛИТУРГИЈСКОМ ЖИВОТУ СРЕДЊОВЕКОВНЕ СРБИЈЕ	375
TATJANA SUBOTIN-GOLUBOVIĆ HILANDAR № 608 (DECEMBER MENAION): THE HERALD OF CHANGE IN THE LITURGICAL LIFE OF MEDIEVAL SERBIA	397
ЈАНИС ТАРНАНИДИС Слика српске списатељске и духовне делатности у XIII и XIV веку која се јавља у синајским словенским рукописима пронађеним 1975. године	399
YANNIS TARNANIDIS THE IMAGE OF SERBIAN LITTERARY AND SPIRITUAL ACTIVITY IN THE 13 TH AND 14 TH CENTURIES AS REFLECTED IN SLAVIC MANUSCRIPTS FOUND IN 1975 IN THE MOUNT SINAI	410
СЕРГЕЙ Ю. ТЕМЧИН Образ св. Вассиана Константинопольского как модель развития культа св. Прохора Пшинского: гимнография и агиография	411
SERGEY Y. TEMCHIN THE IMAGE OF BASSIANOS OF CONSTANTINOPLE AS THE MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF THE CULT OF ST. PROHOR OF RČINJA: HYMNOGRAPHY AND HAGIOGRAPHY	425
БРАНИСЛАВ ТОДИЋ О једном месту у повељи Стефана Немањића Хиландару	427
BRANISLAV TODIĆ ON ONE PASSAGE IN THE CHARTER OF STEFAN NEMANJIĆ FOR HILANDAR	435
МАРИНА В. ЧИСТЯКОВА О јужнословјанских переводах Стишного пролога	437
MARINA V. CHISTYAKOVA SOUTH SLAVIC TRANSLATIONS OF THE VERSE PROLOGUE	455

СЕЋАЊА	457
ВЛАДЕТА ЈЕРОТИЋ ДИМИТРИЈЕ БОГДАНОВИЋ – У МОМЕ СЕЋАЊУ	459
КРАСИМИР СТАНЧЕВ С ДИМИТРИЕ БОГДАНОВИЧ В КОМИСИЈАТА ЗА РЪКОПИСИ НА СИВАЛ	463
ДИМИТРИЈЕ СТЕФАНОВИЋ СЛУЖБА ПРЕСВЕТОЈ БОГОРОДИЦИ У ЧАСТ И СПОМЕН ЧУДОТВОРНЕ ЈОЈ ИКОНЕ ВЕЛИКОРЕМЕТСКЕ: ОСВРТ НА ПРЕВОД АКАДЕМИКА ДИМИТРИЈА БОГДАНОВИЋА	469
ЛИКОВНИ ПРИЛОЗИ	473

SCALA PARADISI
АКАДЕМИКУ ДИМИТРИЈУ БОГДАНОВИЋУ У СПОМЕН
1986–2016

СЛОВЕНСКИ И СРПСКИ СРЕДЊИ ВЕК
Књига 1

Уредник серије
Јасмина Грковић-Мејџор

Издаје
Српска академија наука и уметности
Београд, Кнез Михаилова 35

Технички уредник серије
Виктор Савић

Обрада ликовних прилога, слог и прелом
Мирослав Лазић

Тираж
400 примерака

Штампа и повез
Службени гласник, Београд

© Српска академија наука и уметности
2018

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

811.163.1(082)

091=16(082)

SCALA paradisi. Академику Димитрију Богдановићу у спомен : 1986–2016 : примљено на VI скупу Одељења језика и књижевности, од 26. јуна 2018. године, на основу реферата академика Јасмине Грковић-Мејдор и иностраног члана Анатолија Аркадјевича Турилова / уредници Анатолиј Аркадјевич Турилов ... [и др.]. – Београд : САНУ, 2018 (Београд : Службени гласник). – 487 стр. : илустр. ; 24 см. – (Словенски и српски средњи век / Српска академија наука и уметности. Одељење језика и књижевности, Старословенски одбор ; књ. 1)

На спор. насл. стр.: Scala paradisi. Scripta in memoriam Demetrii Bogdanović viri academici : 1986–2016. – Радови на више језика. – Тираж 400. – Напомене и библиографске референце уз текст. – Библиографија уз сваки рад. – Резимеи на енгл. или срп. језику.

ISBN 978-86-7025-802-0

а) Старословенски језик – Зборници

б) Словенски рукописи – Зборници

COBISS.SR-ID 271614988